

Serbian

ПРВА ПОМОЋ КОД ЕПИЛЕПТИЧНОГ НАПАДА

Epilepsy Australia

Највећа организација у Аустралији за особе са епилепсијом
чија укупна активност је усмерена ка особама са епилепсијом

ШТА ЈЕ ЕПИЛЕПСИЈА?

Епилепсија је поремећај функције мозга који се јавља у облику поновних епилептичних напада.

ШТА ЈЕ НАПАД?

Сваку нашу мисао, осећај или акцију контролишу нервне ћелије које међусобно комуницирају тако што емитују редовне електричне импулсе. Епилептични напад се јавља када изненадна и прекомерна електрична активност поремети овај ток. Тада долази до поремећаја комуникације између ћелија, а мисли, осећања или покрети моментално постану збуњени или неконтролисани.

Иако епилептични напади могу да буду застрашујући, у већини случајева они престају без интервенције. Када напад престане, особа постепено успостави контролу и поново се оријентише без било каквих лоших последица. Већина особа са постављеном дијагнозом епилепсије контролише нападе лековима.

Како препознати нападе?

У свету је прихваћено да иако су епилептични напади врло сложени, они углавном спадају у две категорије: парцијални или фокални с једне стране и генерализовани с друге стране. Парцијални или фокални напади потичу из једног **дела** мозга [места жаришта у мозгу] и утичу на део тела који контролише тај део мозга. Генерализовани напади захватају цео мозак и према томе цело тело.

■ Једноставни парцијални напади

Једноставни парцијални напади су локализовани напади који захватају само један део мозга. Симптоми зависе од функција које тај део мозга контролише. Епилептички напад може да проузрокује невољне покрете или укоченост екстремитета, осећај већ виђеног, непријатног мириса или укуса, или осећај треперења у стомаку или мучнину. Особа је потпуно свесна током трајања напада. Епилептични напад обично траје мање од једног минута након чега се особа опорави. Када се парцијални напад прошири и захвати цео мозак, то се зове секундарно генерализовани напад.

Парцијални или фокални напади настају у једном делу мозга.

Напади који почну у једном делу мозга могу да се прошире и да захвате цео мозак и постану секундарно генерализовани напади.

Напади и епилепсија понекад добијају назив по режњу или делу мозга из кога потиче активност напада.

■ Сложени парцијални напади

Ова врста епилептичног напада такође захвата само један део мозга, али је стање свести измењено. Особа може често да делује збуњено и ошамућено и може да се чудно понаша, као што је бесциљно дирање сопствене одеће, прављење покрета у виду жвакања и стварање необичних звукова. Напад често траје од једног до два минута, али особа може да буде збуњена и поспана од неколико минута до више сати после напада.

■ Апсанс напади [ранији назив *petit mal*]

Овај напад је генерализовани напад који захвата цео мозак и чешће се јавља код деце. Приликом ове врсте напада особа није свесна шта се око ње дешава, али ретко пада. Она једноставно гледа укоченим погледом, очи могу да буду окренуте навише или да трепћу очни капци.

Понекад је тешко уочити разлику између апсанс напада и сањарења. Међутим, апсанс напад почиње нагло, траје неколико секунди, а затим нагло престаје и особа наставља да ради шта је пре тога радила. Иако ови напади трају само неколико секунди, они могу да се понове више пута на дан и на тај начин да значајно поремете учење.

■ Миоклонични напади

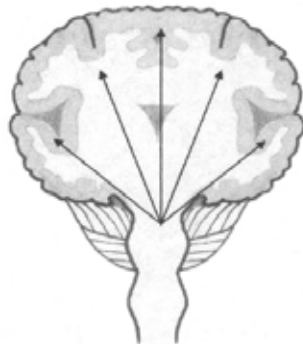
Миоклонични напади су неконтролисани трзаји мишића. Ови напади се обично јављају убрзо после буђења или пре одласка на спавање ако је особа уморна. Као генерализовани напад, долази до губитка свести, али је то кратког трајања и не уочава се лако.

■ Тонично-клонични напади [ранији назив grand mal]

Тонично-клонични напади су генерализовани напади који захватају цео мозак. Већина људи мисли на ову врсту напада када мисли о епилепсији. Неке особе могу да осете 'ауру' као што је осећај већ виђеног, нелагодности у стомаку или необичан укус у устима или мирис, пред сам напад. Сама аура представља парцијални напад.

Током тонично-клоничног напада настаје укоченост тела и особа пада на земљу [тонична фаза]. Екстремитети затим почињу да се трзају снажно, симетрично и ритмично [клонична фаза]. Особи може да цури пљувачка из уста, да поплави или поцрвени у лицу или да није у стању да контролише пражњење бешике и/или црева.

Иако ова врста напада делује узнемирујуће за посматраче, сам напад највероватније неће нашкодити особи која га је доживела. Међутим, може да дође до повраћања, угриза језика, а понекад и до повреде приликом пада или трзања. Напад обично престаје после неколико минута. У овој фази особа је обично збуњена и поспана. Можда има и главобољу и жели да спава. Поспаност може да потраје више сати.

Напади који захватају цео мозак зову се примарни генерализовани напади.

■ Тонични напади

Тонични напади су генерализовани напади који изазивају укоченост мишића, а ако је особа у стојећем положају приликом напада, доживеће тежак пад. Ови напади могу да настану у серијама током спавања, али ако се јаве док је особа будна, често могу да изазову повреду главе. Ако је прикладно, саветује се да особа носи заштитни шлем како би избегла повреду. Тражите лекарску помоћ ако дође до повреде.

■ Атонични напади

Атонични напади су генерализовани напади који утичу на мишићни тонус што изазива нагли пад особе. Ови напади, који се често зову 'drop attacks' (напади који изазивају нагле падове) или астатични напади, могу да изазову повреду главе или лица. Заштита за главу се препоручује да би се избегле сталне повреде. Опоравак је углавном брз. Тражите лекарску помоћ ако дође до повреде.

ПРВА ПОМОЋ КОД ЕПИЛЕПТИЧНОГ НАПАДА

Шта треба урадити када неко има напад зависи од врсте напада.

■ ТОНИЧНО-КЛОНИЧНИ НАПАДИ

Конвулзивни или тонично-клонични напади настају када особа изгуби свест, неочекивано се укочи, падне и почне да се трза.

Како пружити помоћ:

- ✓ **Останите поред особе која је доживела напад** – будите сталожени.
- ✓ **Обратите пажњу на време/трајање напада.**
- ✓ **Спречите повређивање** – уклоните све тврде предмете из околине. Ставите нешто мекано испод главе те особе. Откопчајте или попустите тесну одећу.
- ✓ **Особу лагано окрените на страну** – чим буде могуће, помозите са дисањем.
- ✓ **Успоставите комуникацију** како бисте се уверили да се особи заиста повратила свест.
- ✓ **Умирите и охрабрите особу**
- ✓ **Посматраче држите по страни.**

- ✗ **Не** спутавајте покрете особе која има напад.
- ✗ **Не** стављајте ништа у уста тој особи.
- ✗ **Не** дајте јој да пије воду, таблете или да узима храну док не буде потпуно будна.

После напада, особу треба окренути на леву страну. Не заборавите да постоји мали ризик од повраћања након напада, и пре него што се особа потпуно пробуди. Према томе, главу особе треба окренути у страну тако да повраћени садржај може да истиче из уста и да се не би прогутао. Останите поред особе док се не опорави (5 до 20 минута).

Позовите хитну помоћ на 000:

- ✓ ако напад траје дуже од **5** минута или ако се напад убрзо понови.
- ✓ ако особа не дође свести у року од **5** минута по завршетку напада.
- ✓ ако се напад догоди у води.
- ✓ ако се особа повреди.
- ✓ ако је особа трудна или има дијабетес.
- ✓ ако знате, или мислите, да је то први напад који је та особа имала.
- ✓ ако нисте сигурни.

Сложени парцијални напад

Када је реч о овој врсти напада, особа може да изгледа збуњено и да не реагује. Аутоматски покрети у виду мљацкања, немирних или неспретних покрета руке могу да буду присутни. Може да дође до испољавања неумесног понашања што може погрешно да се протумачи да је особа под утицајем алкохола или дроге.

- ✓ Приликом сложеног парцијалног напада можда ће бити потребно да особу благо усмераваите како би избегла препреке и да је удаљавате од опасних места.
- ✓ Када се напад заврши, успоставите комуникацију са особом и пружите јој подршку, и питајте је да ли је све уреду.
- ✓ Позовите хитну помоћ ако особа не почне да се опоравља после 15 минута.

Апсанс напад

Апсанс напад изазива кратак прекид свести. Особа има укочен поглед, очи могу да буду окренуте навише или могу да трепћу. Овај напад може погрешно да се протумачи као сањарење. Треба да препознате знакове напада, да охрабрите особу и поновите информације које можда није чула током напада.

ПРВА ПОМОЋ КОД ЕПИЛЕПТИЧНОГ НАПАДА У ВОДИ

У неким ситуацијама губитак свести је нарочито опасан и хитна помоћ мора да буде више од рутинске процедуре. Епилептички напад у води може да угрози живот.

Ако неко има напад у води, нпр. у кади или базену:

- ✓ Пружите ослонац особи која је у води и нагните јој главу тако да су јој лице и глава изнад воде.
- ✓ Извадите особу из воде чим активни покрети напада престану.
- ✓ Проверите да ли особа дише. Ако не дише, одмах примените CPR (кардиопулмоналну реанимацију).
- ✓ Позовите хитну помоћ. Чак и ако особа изгледа да се потпуно опоравила, она треба да се подвргне комплетном лекарском прегледу. Гутање воде може да изазове оштећење плућа или срца.

Предострожност: Ако се напад догоди ван воде током пливачке активности, особа треба да престане са пливањем или спортовима на води тог дана, чак и ако изгледа да се потпуно опоравила.

ПРВА ПОМОЋ ЗА ОСОБЕ У ИНВАЛИДСКИМ КОЛИЦИМА

Ако особа има напад док:

Је у **инвалидским колицима**
Седи у **аутобусу, возу или трамвају**
Је **везана у колицима за децу**

Будите сталожени, станите и посматрајте

Не покушавајте да зауставите напад.

Не стављајте ништа у уста особи која има напад.

Не покушавајте да извучете особу из заузетог положаја – у већини случајева седиште ће им послужити као ослонац.

Међутим, ако у устима има хране, воде или повраћеног садржаја, особу треба извући из седишта и одмах је окренути на страну.

Ако се то не односи на случај, пратите смернице које су овде наведене:

Током напада:

- ✓ Заштитите особу тако што ћете спречити њен пад ако не постоји сигурносни појас.
- ✓ Проверите да ли су колица за инвалиде или колица за децу безбедна.
- ✓ Заштитите особу тако што ћете јој дати ослонац за главу.
Мекани предмет испод главе ће помоћи ако већ не постоји уграђен наслон за главу.
- ✓ Проверите да ли треба да отклоните тврде предмете који нарочито могу да озледе руке и ноге.
- ✓ Особа се понекад мора извадити из колица или седишта по завршетку напада ако је блокиран дисајни пут.

Свест се обично враћа у року од неколико минута. Охрабрите особу и кажите јој шта се догодило.

Ове информације су преузете и прерађене из Еpilefile: приручника о епилепсији.
Epilepsy Australia. Друго издање 2004.

Epilepsy Australia

**Највећа организација у Аустралији за особе са епилепсијом
чија укупна активност је усмерена ка особама са епилепсијом**

Epilepsy Australia Ltd

Централа
818 - 822 Burke Road
Camberwell Vic 3124
Тел 03 9805 9111
Факс 03 9882 7159

epilepsy@epilepsy.asn.au
www.epilepsyaustralia.net

Epilepsy ACT

27 Mulley St Holder ACT 2611
Тел 02 6287 4555
Факс 02 6287 4556

epilepsy@epilepsyact.org.au
www.epilepsyact.org.au

Epilepsy Australia in NSW

PO Box 1049 Baulkham Hills NSW 2153
Тел 02 9674 9966
Факс 02 9620 7087

epilepsy@epilepsyaustralia.net

The Epilepsy Centre

266 Port Rd Hindmarsh SA 5007
Тел 08 8445 6131
Факс 08 8445 6387

enquiries@epilepsycentre.org.au
www.epilepsycentre.org.au

Epilepsy Association of Tasmania Inc

PO Box 562 Burnie Tas 7320
Тел 03 6431 7848
Факс 03 6431 5566

etas.nw@bigpond.net.au
www.epilepsytasmania.org

Epilepsy Association of Western Australia Inc

The Niche
11 Aberdare Rd Nedlands WA 6009
Тел 08 9346 7699
Факс 08 9346 7696

epilepsy@cns.wa.com.au
www.epilepsywa.org.au

Epilepsy Foundation of Victoria

818 Burke Rd Camberwell Vic 3124
Тел 03 9805 9111
Факс 03 9882 7159

epilepsy@epilepsy.asn.au
www.epinet.org.au

Epilepsy Queensland Inc

Level 2 Gabba Towers
411 Vulture Street Woolloongabba Qld 4102
Тел 07 3435 5000
Факс 07 3435 5025

epilepsy@epilepsyqueensland.com.au
www.epilepsyqueensland.com.au

За додатне информације о епилепсији, лечењу и надзору,
молимо вас да назовете

1300 852 853

Не носимо одговорност: Мада су информације у овој брошури по нашем најбољем знању тачне и корисне, циљ ове брошуре није да замени директан контакт са удружењима за особе са епилепсијом у вашој заједници или са одговарајућим здравственим стручњацима.